

Verslag trainingsmiddag voor vrijwilligers Oostvaarderskliniek zaterdag 24 oktober 2015

Het is zaterdagochtend 24 oktober, de laatste dienst van dominee Arjan in de Oostvaarderskliniek. Arjan is al jaren dominee in de kliniek, al voor deze zich in Almere bevond, maar gaat na al die jaren gedeeltelijk met pensioen. Hij zal worden opgevolgd door dominee Regien Smit. In deze dienst staan we stil bij zijn vertrek en haar komst, maar is het tegelijkertijd ook een gewone kerkdienst van patiënten en vrijwilligers. Het thema van de dienst is 'wie wijst de weg?' en gaat over mensen als wegwijzers in ons leven. We hebben mensen nodig tegenover ons, die ons ter verantwoording roepen 'doe je dat wel goed?'; en we hebben mensen naast ons nodig, die ons vertrouwen bieden 'het komt wel goed'. Naar beide wegwijzers moeten we luisteren.

Dominee Regien wordt welkom geheten en ingezegend door dominee Arjan. Dominee Arjan wordt vervolgens ook gezegend en bedankt, door dominee Regien en ook namens de patiënten en vrijwilligers. Arjan neemt afscheid, maar gaat niet echt weg, hij is met ons verbonden door dat grotere. Aan het einde van de dienst ontvangt hij cadeaus en dankwoorden. Tijdens de voorbeden worden veel woorden van dank en hoop voor de nieuwe dominee uitgesproken. Na de dienst is er koffie, daarna vertrekken we als vrijwilligers richting het gebouw van Zending over Grenzen, voor een trainingsmiddag met als thema '*het verschil tussen therapie en pastoraat*'. Voor we aan de inhoudelijke middag beginnen hebben we eerst een maaltijd met elkaar met broodjes van Cherida.

Trainingsmiddag voor vrijwilligers Oostvaarderskliniek

Arjan heet iedereen van harte welkom, met name de vrijwilligers die er voor het eerst zijn. Hij leidt het thema 'Het verschil tussen therapie en pastoraat' in. Om beter te kunnen begrijpen hoe de behandeling er in de kliniek uit ziet is vanmiddag één van de tbs-behandelaren aanwezig: Philip Jonkers, hij werkt als psychotherapeut binnen de kliniek.

De volgende vragen worden tijdens de vrijwilligersmiddag behandeld:

- Hoe reageren we als er in gesprekken door patiënten wordt afgegeven op therapeuten?
- Wat maakt een contact (ons contact met patiënten) eigenlijk 'pastoraal'?
- Wat is in de kliniek eigenlijk 'behandeling'?
- Hoe kunnen we als (geestelijke) vrijwilligers dienend zijn aan het herstelproces?

Patiënten geven soms af op hun therapeuten en zijn boos op hun behandelaren. In plaats van in deze woede mee te gaan is het beter voor hun herstelproces wanneer we kunnen uitleggen waarom de therapeut bepaalde dingen doet. Zowel de therapeut, de dominee als wij vrijwilligers zijn betrokken bij en bezig met het herstel van de patiënten en hopen op zegen voor diens leven. Daarom deze middag aandacht voor wat de therapeut doet en hoe wij als vrijwilligers dienend kunnen zijn aan het herstelproces van de patiënt.

Behandeling kliniek

In de kliniek ontvangen de patiënten verschillende vormen van zorg. Als psycholoog is Philip onder andere betrokken bij behandeling op basis van positieve psychologie. Bij deze therapie wordt gekeken naar de wensen, verlangens en basisbehoeften van patiënten. Doel van deze behandeling is patiënten te helpen verantwoordelijke en gezonde volwassenen te worden/te kunnen zijn. Philip laat ons een schema zien om uit te leggen hoe patiënten in elkaar zitten.

Aan de buitenkant zijn verschillende modi mogelijk, ofwel verschillende manieren waarop de patiënt zich laat zien. De ene patiënt overschreeuwt zichzelf, de ander pest of manipuleert, trekt constant de aandacht of heeft behoefte de ander/de situatie constant te controleren..

De kind-modus

Veel patiënten zijn kwetsbaar en reageren vanuit hun 'kind-modus'. Een kind-modus wordt gekenmerkt door (handelen vanuit) puur emotie. Als kind zijn veel patiënten vaak niet gehoord of begrepen en daarom hebben velen een beschermingsmuur om hen heen opgetrokken, omdat zij hun emoties niet willen voelen. Ze willen deze emoties vaak niet voelen omdat dit een confrontatie is met (pijnlijke) gevoelens die (toen zij kind waren) onvoldoende gezien zijn. Bijvoorbeeld drugsgebruik kan ook een manier zijn om deze emoties niet te hoeven voelen.

De ervaring waar deze patiënten ten diepste naar op zoek zijn is dat zij gezien en gehoord worden. Dit is een proces waar veel tijd voor nodig is. Als vrijwilliger kun je een positieve bijdrage aan dit proces leveren. Bijvoorbeeld door trouw bezoek en de ander te laten merken dat hij/zij de moeite waard is.

Ervaringen patiënten (die zij als kind hebben opgedaan):

- Pijn in plaats van plezier
- Eenzaamheid in plaats van verbondenheid
- Frustratie in plaats van bevrediging
- Zinloosheid in plaats van betekenis

Basisbehoeften van patiënten:

- Plaats
- Voeding
- Ondersteuning
- Bescherming
- Begrenzing

De oudermodus

De 'oudermodi' zijn boodschappen van ouders, leraren et cetera die hebben beïnvloed hoe patiënten naar zichzelf kijken/wat hun waarheid over zichzelf is, omdat zij deze boodschappen vaak hebben gehoord (bijvoorbeeld: 'jij bent waardeloos!'). Indien iemand veelal negatieve ervaringen heeft gehad met andere mensen, kan dit tot wantrouwen leiden. Eigen ouders zijn in de ogen van de patiënten vaak alleen maar goed.

Vaak zullen deze ouders ook hun best hebben gedaan. De patiënten zijn echter geschaad. Doel van therapie is daarom: gezonde volwassenen te worden. Tijdens de therapie staat centraal wat de patiënt zou moeten ervaren om een gezonde volwassene te kunnen worden. Daarbij wordt bijvoorbeeld de vraag gesteld wat ideale ouders voor diegene zouden zijn: 'Wat als je een plek in het hart van je ouders gehad zou hebben?' Daarbij gaat het erom niemand te beschuldigen, ook niet bijvoorbeeld de ouders van een patiënt, maar erkennen 'zo is het gegaan'. Ouders wisten soms ook niet beter.

Arjan had eens een ervaring met een patiënt die tegen hem zij 'ik moet dus wijzer zijn dan mijn ouders?' Dat is inderdaad regelmatig de situatie. De vraag die hierop volgt is wie worden dan nu jouw ouders (reparenting)/bij wie vind jij ondersteuning, bijvoorbeeld God, vrijwilliger, hulpverlener, dominee.

Verzoening/vergeving begint bij jezelf vergeven, jezelf liefhebben en jezelf kennen

Verbinding vrijwilligers en de therapeuten: 'In hoeverre zijn wij (als vrijwilligers bij de Oostvaarderskliniek) dienstbaar aan herstel (van de patiënten)?'

Er zijn veel overeenkomsten tussen pastoraat en psychotherapie. Voor de patiënt is het belangrijk om te gaan met mensen die zijn als ideale ouders met bijvoorbeeld de kwaliteiten van grootouders. De patiënt ervaart dan bijvoorbeeld 'ik wil naast hen zitten', terwijl hij in het verleden nooit heeft ervaren 'dat zij (de eigen ouders) samen kunnen zijn met mij (de patiënt)'. Als therapeut en als vrijwilliger vertegenwoordig je daar ook iets van.

Praktische tips voor het contact met patiënten:

- Ga geen dingen doen waar je zelf ongemakkelijk van wordt. Zorg goed voor jezelf! (figuurlijk voorbeeld: iemand wil op je leunen, maar is ook heel zwaar).
- Het contact moet passend zijn, en je moet hier bewust mee omgaan. De ervaring van de ander en van jezelf of iets passend/goed was, kan langs elkaar heen gaan. Daarom is het belangrijk je eigen én de gemoedstoestand van de ander te herkennen: was dit goed voor mij? Was dit goed voor de ander?
- Je hoeft niet altijd meteen te praten. Eén van de vrijwilligers noemt hierbij als voorbeeld dat een kind ook op de bank moet kunnen ploffen en even niet hoeft te babbelen. Dit geldt ook voor de patiënt (dat hij/zij zich welkom voelt bij de kerkdienst is soms genoeg).
- Wat zijn de dromen van de patiënt/wat zou hij/zij graag nog doen? Wat is daar voor nodig? (Of welke manier is dat in deze situatie haalbaar?) *Deze vraag is ook het startpunt van de psychotherapeut: 'Wat wil je bereiken? Hoe zie je dat zelf?'*
- Koester de wens de persoon van de ander te leren kennen, dit is belangrijker dan de delict-geschiedenis te willen weten.
- Snel (dienend) luisteren, langzaam praten
- Samen opgaan, samen lopen. Niet per sé evangeliseren.
- Als een patiënt veel klaagt over de kliniek en de behandelaren, wordt dan niet zijn/haar klagende beschermer 'er deugt niets van', maar confronteer: 'de enige die iets kan veranderen ben jijzelf'. Patiënten zijn zelf verantwoordelijk voor hun gevoel.
- Pastoraat is in de eerste plaats er zijn, luisteren. Ondersteuning/laten zien dat je er bent en de persoon van de ander accepteert, een positieve ervaring voor de patiënt!
- Soms is er ruimte voor aspecten als samen bidden, dit kan kracht geven.
- Als jij bidt voor bepaalde patiënten, laat hen dit dan ook weten.
- Als je iets over jezelf vertelt, stel je dan de vraag 'waarom vertel ik dit de ander?' Als het is om de ander verder te helpen (zonder over jouw eigen grenzen te gaan!), dan is het goed, dan kan de ander een voorbeeld hebben aan jouw verhaal/zich daaraan optrekken.

Informatie over behandelaren:

- Ieder dag is er sociotherapie beschikbaar op de afdeling.
- Patiënten worden gekoppeld aan een vaste mentor/persoonlijke begeleider
- Ook 's nachts is er contact mogelijk
- Wekelijks of twee keer per week is er contact met de therapeut
- Als een patiënt wil (gemotiveerd is), is er veel mogelijk
- Iedere drie maanden is er behandelplanbespreking (ook met oog op risicotaxatie)

Afsluiting vrijwilligersmiddag

Na de vrijwilligersmiddag volgt het afscheid van Arjan van ons als vrijwilligers en stelt Regien zich aan ons voor. Arjan en Regien kennen elkaar al langer. Regien is 54 jaar, getrouwd met Dirk-Jan en heeft via hem twee kinderen en dus ook kleinkinderen. Stap gerust op haar af om haar beter te leren kennen!

Arjan gaat het rustiger aan doen en neemt na 35 jaar zielzorg, afscheid van de Oostvaarderskliniek. Hij blijft wel nog werkzaam als predikant bij de Silo-gemeente in

Utrecht en als geestelijk verzorger in het Pieter Baan Centrum. Dominee/geestelijk verzorger zijn is voor hem een levensroeping. Vrijwilligers zijn volgens hem de uitgestoken hand van de samenleving naar de patiënt.

Arjan heeft behalve voor de patiënten ook veel betekend voor verschillende vrijwilligers. Er volgen aan het einde van deze dag daarom woorden van lof en dank (en zelfs een sketch!) richting dominee Arjan. Een herhaling van een selectie van deze woorden, om hem een hart onder de riem te steken nu

hij afscheid genomen heeft en het rustiger aan probeert te doen.

'Ik ben dankbaar voor het vertrouwen'.

'Ik heb veel geleerd. U heeft mijn leven voorgoed verandert. U heeft een plek in mijn hart.'

'Als vrijwilliger dacht ik: 'Ik kom iets brengen, maar ik heb ook veel gehaald. Ik heb geleerd dat 'er zijn' het belangrijkste is'.

'U kent geen aanzien des persoon'.

'Arjan, jij bent praktisch en hebt visie, je hebt energie en bevologenheid'.

Tot slot bedankt Arjan Marijke voor de organisatie en het cadeau en allen voor de lieve woorden en de aanwezigheid bij de vrijwilligersmiddag.

Verslag: Trudy Schutter